

Knjižnica Loškega muzeja Škofja Loka

Od ideje do vključevanja v sistem COBISS

Leto 2017 je zaznamovalo praznovanje 80-letnice Muzejskega društva Škofja Loka. Društvo je postavilo temelje Loškemu muzeju, arhivu in tudi muzejski knjižnici.¹ Zato osvetlimo začetke njenega delovanja in predstavimo njeno vlogo ter njen knjižni fond danes.

Muzej za svoje delovanje potrebuje knjižnico

Muzejsko društvo je leta 1937 v svojih pravilih opredelilo ustanovitev kar treh enot: muzeja, arhiva in muzejske strokovne knjižnice. Zapisali so tudi, komu je knjižnica namenjena: »... vsak član ima pravico posluževati se društvenih knjig in drugih znanstvenih pripomočkov«. ² Po ustanovnem občnem zboru so društveni odborniki ob podpori Ločanov takoj začeli z zbiranjem starih predmetov, med njimi so bile tudi knjige. Sledilo je slovesno odprtje muzeja. V prvi muzejski postavitvi v Rotovžu (danes Škofja Loka, Mestni trg 35), 27. 8. 1939, je bilo med 915 predmeti na ogled tudi 63 knjig, publikacij in revij, znanstvene in leposlovne vsebine. ³ Fond muzejske knjižnice se je v tem obdobju bogatil tako, da so svoja dela prispevali kar društveni odborniki sami. Še danes najdemo tu monografije in članke (separate) ustanovnih članov društva – dr. Pavleta Blaznika, prof. Franceta Planine, dr. Tineta Debeljaka in drugih, opremljene s posvetili avtorjev, ki datirajo v to najzgodnejše obdobje delovanja muzeja in muzejske knjižnice.

1 Berčič, Od povedane do natisnjene domoznanske besede, str. 15.

2 Eržen - Podlipnik, 80 let Muzejskega društva Škofja Loka, [http://www.zal-lj.si/category/arhivalija-meseca/arhivalija-meseca-\(julij-2017\)./](http://www.zal-lj.si/category/arhivalija-meseca/arhivalija-meseca-(julij-2017)./)

3 Za našo stvar, str. 44.

Muzejska knjižnica pridobi knjižne zapuščine in strokovno literaturo



Knjižnica baronov Oblak - Wolkenspergov iz gradu Puštal ima posebno kulturnozgodovinsko vrednost. (foto: Nevenka Mandić Orehek)

Leta 1946 je muzej dobil nove prostore v Puštalskem gradu, leta 1948 pa prerasel društveni okvir in postal profesionalna ustanova. Delovanje je razširil na celotno območje škofjeloške občine. V muzej so začele prihajati zbirke starejšega knjižnega gradiva, zapuščine nekdanjih, ukinjenih knjižnic. Tako je muzej pridobil knjižnico dr. Ivana Tavčarja iz njegovega dvorca na Visokem v Poljanski dolini,⁴ knjižnico baronov Oblak - Wolkensperg z gradu Puštal pri Škofji Loki,⁵ nemško občinsko knjižnico iz let 1941–1945 in več časopisov ter uradnih listov starejših letnikov.

Ko je muzejsko društvo ob finančni podpori občine leta 1954 začelo izdajati domoznanski zbornik *Loški razgledi*, je muzej vzpostavil knjižnično izmenjavo s sorodnimi ustanovami. Tako je v muzejsko knjižnico začela prihajati strokovna literatura muzejev, galerij in arhivov iz domovine in tujine. Izmenjava publikacij je potekala s številnimi ustanovami, tako so npr. leta 1959 pridobili 279 monografij in serijskih publikacij, od tega kar 157 z zamenjavo.⁶

4 Planina, Dvajset let Loškega muzeja, str. 62.

5 Gorišek, Občni zbor Muzejskega društva – Poročilo o arhivu, str. 241.

6 Prav tam.

V prvem povojnem obdobju za knjižnico skrbi arhivarka

Za knjižno gradivo v muzejski knjižnici je bilo v tem obdobju dobro poskrbljeno. Zanj je v letih 1952–1961 skrbela muzejska strokovna sodelavka, arhivarka prof. Doroteja Gorišek,⁷ saj sta bila arhiv in muzej do leta 1966 združena in locirana v muzeju. Prof. Goriškova je skrbno dokumentirala in inventarizirala vse knjižnično gradivo. Izdelala je popis obeh že omenjenih zapuščin – Oblak - Wolkenspergove in Tavčarjeve knjižnice ter nemške občinske knjižnice iz let 1941–1945. Na novo je uredila in izdelala kartoteko strokovne literature. Vodila je evidenco ustanov za izmenjavo z domačimi in tujimi institucijami. Ko se je muzej leta 1959 preselil na Loški grad, je sodelovala tudi pri selitvi na novo lokacijo. Tu je muzej dobil v uporabo 36 prostorov, knjižnica je bila locirana v dveh prostorih v prvem nadstropju.

Od leta 1961 dalje, po odhodu prof. Goriškove, so za urejeno knjižno gradivo v muzejski knjižnici skrbeli kustosi. Inventarizacijo in katalogizacijo je za nekaj let prevzela strokovna sodelavka muzeja, etnologinja Meta Sterle, ki je na novo izdelala in uredila dva kataloga: abecedno-imenski ter tematski UDK katalog. Poleg že omenjenih zaključenih zbirk starejšega knjižnega gradiva (Tavčarjeva, Wolkenspergova, nemška občinska knjižnica) je knjižnica ob koncu 70. let prejšnjega stoletja štela že več kot 5.000 enot strokovne literature. Ta je v muzej večinoma prihajala z zamenjavo, le deloma z nakupi. Zbornik *Loški razgledi* so takrat pošiljali na več kot 100 naslovov. Leta 1979 je npr. zamenjava potekala s 123 ustanovami iz domovine in 17 iz tujine.⁸

Prizadevanje za ustrežnejše prostore in strokovno moč

Vodstvo muzeja si je zato intenzivno prizadevalo za ureditev ustrežnejših prostorov za knjižnico, da bi bila v večji meri *dostopna dragocena strokovna literatura*, kot je takrat v *Loških razgledih* zapisal Andrej Pavlovec, ravnatelj muzeja.⁹ Knjižnični fond muzejske knjižnice se je v tem času dodatno obogatil še z zapuščinami posameznikov in s knjigami iz opuščenih podružničnih šol ter drugih ustanov in organizacij na Loškem. Kustosi so namreč na terenu prevzemali starejšo, drugje odpisano literaturo in tako ustvarjali gradivo za proučevanje ter predstavljanje dediščine matičnega območja delovanja muzeja.

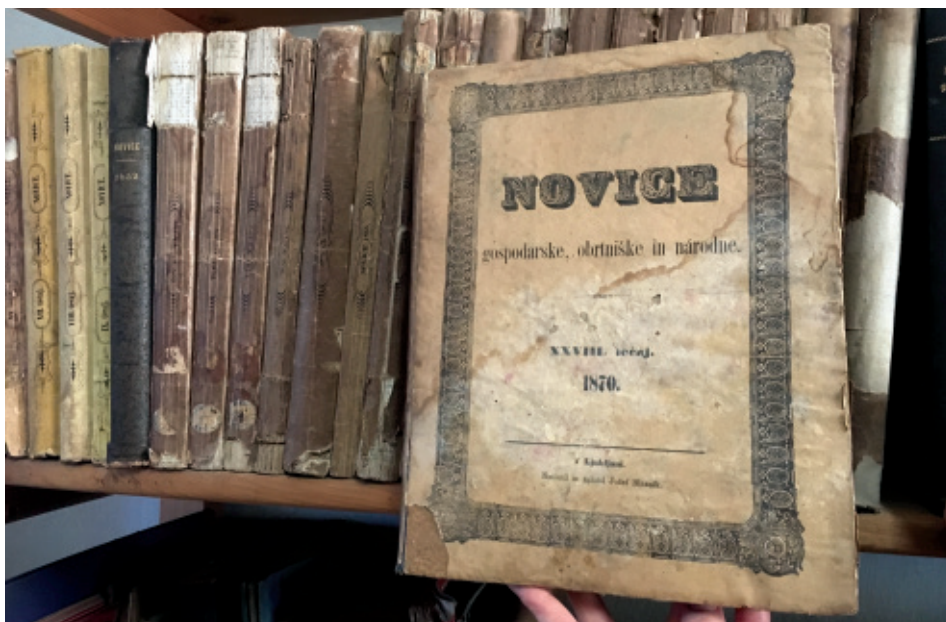
Leta 1980 je bilo v muzeju sistematizirano delovno mesto *kustosa pedagoga*, ki opravlja tudi knjižničarska dela, dela in naloge v muzejski knjižnici pa opredeljene v *Pravilniku o razvidu del oziroma nalog*.¹⁰ Kustosinja pedagoginja sem kot pripravnica, ob pomoči kustosov in strokovnih sodelavcev Knjižnice Ivana

7 Podnar, Doroteja Gorišek, s. Mateja (1910–1997), str. 235–236.

8 Šubic, Zamenjava, str. 303–305.

9 Pavlovec, Občni zbor Muzejskega društva v Škofji Loki – Poročilo o delu Loškega muzeja, str. 283.

10 *Pravilnik o razvidu del oziroma nalog v Loškem muzeju*, Škofja Loka, 1979.



Med starejšimi izdajami v muzejski knjižnici so tudi Bleiweisove *Kmetijske in rokodelske novice* iz fonda Knjižnice narodnega heroja Maksa Krmelja - Matije. (foto: Nevenka Mandić Orehek)

Tavčarja Škofja Loka, takoj začela z urejanjem knjižnega gradiva. Na novo in po abecednem vrstnem redu so bile razvrščene vse serijske publikacije. Monografije so bile razporejene in postavljene v dve ločeni zbirki – aktualnih strokovnih monografij in starih monografij, ki so izšle pred letom 1950. Gradivo v obeh zbirkah je bilo na novo razporejeno po UDK tematskih skupinah. Razstavniki katalogi so bili razporejeni v kartonske škatle in razvrščeni po abecednem vrstnem redu likovnih ustvarjalcev ali glede na izdajatelje – muzeje in galerije doma in v tujini. Nato so bili pregledane in na novo postavljene zbirke starejšega knjižnega gradiva. Že omenjenim se je pridružila še zbirka verskega tiska. Njen popis so pripravili sodelavci Knjižnice Ivana Tavčarja, pod vodstvom prof. Janka Kreka, takratnega ravnatelja.

Kustosinja pedagoginja, od leta 1985 tudi bibliotekarka, je nadaljevala z inventarizacijo in katalogizacijo aktualnih strokovnih monografij ter serijskih publikacij. Izdelala in uredila je listkovni katalog vseh serijskih publikacij ter listkovna abecedno-imenski in UDK katalog monografij in serijskih publikacij. Za Centralni katalog tujih periodičnih publikacij je leta 1988 popisala in nato vsako leto dopolnjevala seznam tujih serijskih publikacij v muzejski knjižnici, da so bile prek baze Narodne in univerzitetne knjižnice že od leta 1989 dostopne uporabnikom COBISS. Ko je muzejska knjižnica prešla na računalniško obdelavo podatkov, je izdelala računalniški katalog monografskih publikacij (2010–2015) in računalniški katalog serijskih publikacij (2010–2015).

Vloga muzejske knjižnice in knjižnična zbirka danes

Vlogo muzejske knjižnice opredeljuje ustanovitveni akt muzeja iz leta 2003: *Muzejska knjižnica je strokovna knjižnica, ki s svojim delovanjem podpira delo muzejskih sodelavcev, tj. proučevanje, varovanje in predstavljanje dediščine javnosti. Odprta pa je tudi strokovni javnosti, učencem, dijakom in študentom in skrbi za izvajanje knjižnične dejavnosti po zahtevanih standardih in zakonodaji.*¹¹

Kot muzejska knjižnica sodi med slovenske specialne knjižnice s

področja kulture. Delovno mesto bibliotekarja/ke ni sistematizirano. Knjižnico vodi strokovna sodelavka z bibliotekarskim izpitom, sicer kustosinja pedagoginja. Delovanje knjižnice spremlja Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic, leta 2009 je bila vpisana v razvid knjižnic, ki opravljajo javno službo. Decembra 2015 je knjižnica postala polnopravna članica knjižnično-informacijskega sistema COBISS.

V muzejski knjižnici je danes več kot 24.000 enot. Knjige so na lesenih in kovinskih policah, na 88 m² površine in tudi v delovnih prostorih kustosov. Knjižnično zbirko lahko v grobem razdelimo v tri velike sklope: strokovna literatura, starejše knjižno gradivo, drobni tiski. Največji delež – več kot 15.000 enot – je strokovne literature s področij muzejskih strok: arheologije, etnologije, zgodovine, kulturne zgodovine, umetnostne zgodovine, likovne umetnosti, muzeologije, muzejske pedagogike in andragogike, konzervatorstva in restavracije. Starejšega knjižnega gradiva je več kot 7.000 enot, drobnega tiska pa nekaj več kot 2.000 enot. Med strokovno literaturo je uvrščeno tudi domoznansko gradivo o Škofji Loki in širšem loškem območju. To so šolska glasila, glasila krajevnih skupnosti, glasila delovnih organizacij, razne jubilejne publikacije in muzejski razstavniki. V okviru muzeja že od leta 1965 deluje galerija, ki je znana po svoji razstavniki dejavnosti, število razstavnih katalogov lastne produkcije že presega 300 inventarnih enot.



Muzejska knjižnica hrani več kot 24.000 enot in je od decembra leta 2015 vključena v sistem COBISS.

(foto: Nevenka Mandić Orehek)

11 Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Loški muzej Škofja Loka, str. 15386



Georgica curiosa aucta, izdaja iz leta 1716, iz fonda Knjižnice dr. Ivana Tavčarja z Visokega, delo Wolfganga Helmharda von Hohnberga. Knjiga je vsestranski priročnik, namenjen plemiškim gospodarjem, v pomoč pri vodenju posesti in družine. (foto: Nevenka Mandić Orehek)

Zbirke starejšega knjižnega gradiva – naša pisna kulturna dediščina¹²

Muzejska knjižnica hrani sedem zbirk starejšega knjižnega gradiva. To so donacije ali pa zapuščine nekdanjih knjižnic, ki so v muzej prišle kot celota:

1. Knjižnica dr. Ivana Tavčarja z Visokega. Zbirka je popisana in urejena. Izdelan je računalniški popis. Obsega več kot 600 naslovov.
2. Knjižnica baronov Oblak - Wolkensperg z gradu Puštal pri Škofji Loki. Zbirka je popisana in urejena. Obsega več kot 250 naslovov.
3. Zbirka verskega tiska. Zbirka je popisana. Obsega več kot 450 naslovov.
4. Nemška občinska knjižnica (1941–1945). Zbirka je popisana in urejena. Obsega več kot 500 naslovov.
5. Knjižnica narodnega heroja Maksa Krmelja - Matije. Zbirka je popisana in urejena. Obsega več kot 1.500 naslovov.
6. Knjižnica prof. Marije Jamar - Legat. Zbirka je popisana, izdelan je računalniški popis. Obsega več kot 1.000 naslovov.
7. Zbirka starih monografij (1800–1950). Zbirka je popisana in urejena. Izdelan je računalniški popis. Obsega več kot 3.700 naslovov.

¹² Kodrič - Dačić, Pisna kulturna dediščina v knjižnicah v luči aktualnih predpisov, str. 18–20.

Vse navedene zbirke starejšega knjižnega gradiva vsebujejo gradivo, ki je starejše od leta 1900. Nekaj gradiva je celo starejšega od leta 1800, to so antikvarne izdaje, ki že zaradi svoje starosti izpolnjujejo pogoje za razglasitev za kulturni spomenik. Ni treba posebej poudarjati, da so posamezne knjižne izdaje ali kar celotne knjižne zbirke v muzejski knjižnici dragocen dokument časa in prostora, v katerem so nastale. Nekatere med njimi presegajo lokalni pomen in so del naše skupne pisne kulturne dediščine. Ker so enakovredne drugim vrstam dediščin v muzeju, morajo biti deležne vse naše pozornosti.

Prirast strokovne literature v muzejski knjižnici skozi desetletja

Aktualno strokovno literaturo muzej še vedno pridobiva z zamenjavo in darovi, nakupov je malo. Spodnja tabela prikazuje rast strokovne literature v muzejski knjižnici.

Tabela 1: Rast enot strokovne literature v Knjižnici Loškega muzeja Škofja Loka v letih 1937–2017.

Leto	Št. pridobljenih inventarnih enot
1937–1962	1.715
1963–1980	3.903
1981–2000	5.777
2001–2017	3.973
Skupaj	15.368

Nakupov je malo, kot način nabave prevladuje medknjižnična izmenjava s sorodnimi institucijami. Predmet zamenjave so muzejski razstavniki katalogi in domoznanski zbornik *Loški razgledi*. Pri tem pa delež *Loških razgledov* zadnje desetletje strmo pada. Če je bilo v začetku 90. let prejšnjega stoletja v zamenjavo poslanih 143 izvodov *Loških razgledov*,¹³ smo leta 2007 poslali v zamenjavo 90 izvodov, leta 2014 samo 24 izvodov, v letu 2015 nič, v letu 2016 le še 10 izvodov in v letu 2017 zopet nekaj več – 28 izvodov.

Tabela 2: Zamenjava publikacij Loškega muzeja Škofja Loka v letih 1980–2017

Leto	Št. naslov sorodnih institucij
1980	150
1990	143
2000	170
2007	90
2014	24
2017	28

13 Kalan, Zamenjava publikacij, str. 334–339.

Dostopnost knjižničnega gradiva – vez muzeja s stroko in okoljem

Knjižnica je danes vključena v sistem COBISS, ob koncu leta 2017 je uporabnikom na voljo več kot 1.300 monografij in serijskih publikacij iz muzejske knjižnice. Za gradivo, ki je bilo inventarizirano do leta 2010, sta na voljo še listkovna abecedno-imenski in UDK katalog z več kot 12.000 kataložnimi zapisi. Od leta 2006 knjižnica vodi računalniške kataloge. Teh je pet, z več kot 7.000 zapisi: za strokovne monografije 2010–2015, serijske publikacije 2010–2015, zbirko starih monografij, Knjižnico prof. Marije Jamar Legat in za Knjižnico dr. Ivana Tavčarja z Visokega. Popis slednje je nastal leta 2010, v okviru prostovoljskega projekta in sodelovanju z Univerzo za tretje življenjsko obdobje Škofja Loka. Izvedli sta ga muzejski prostovoljki, članici univerze Špela Polajnar in Vera Hartman.

Delež posameznih vrst kataložnih zapisov v muzejski knjižnici je razviden iz spodnje tabele.

Tabela 3: Število in vrsta kataložnih zapisov v knjižnici Loškega muzeja Škofja Loka:

Leto	Število vseh računalniških kataložnih zapisov	Od tega število zapisov v sistemu COBISS	Število kataložnih zapisov, ki niso vključeni v COBIB ali kateri drug računalniški program
2016	7.923	742	12.305
2017	8.548	622	12.305

Računalniški katalogi poenostavljajo iskanje željenih informacij, internet in knjižnično informacijski sistem COBISS pa omogočata dostopnost do knjižničnega gradiva 730 slovenskih knjižnic. Tudi do muzejske knjižnice Loškega muzeja Škofja Loka, ki je od konca leta 2015 vključena v ta sistem, kjer se pridružuje 16 muzejskim in 4 galerijskim knjižnicam. Kot sodelujoča knjižnica v sistemu prevzema zapise za knjižno gradivo iz vzajemne baze in kreira lastno bazo podatkov. Tako je bilo s pomočjo programske opreme COBISS+ ob koncu leta 2017 uporabnikom virtualne knjižnice dostopnih že 2.425 enot iz muzejske knjižnice, od tega 1.303 monografije in 61 serijskih publikacij s področij muzejskih strok.

Hkrati z vključitvijo v knjižnično-informacijski sistem je v muzejski knjižnici ponovno zaživel prostovoljstvo. Poteka v sodelovanju z Marinkino knjižnico, ki deluje pri Društvu upokojencev Škofja Loka. Nevenka Mandić Orehek, knjižničarka Marinkine knjižnice, v muzejski knjižnici dopolnjuje bazo zapisov za monografske publikacije. Podatke prevzema iz vzajemne baze in jih dodaja zapisom v lokalni muzejski bazi. Tako pripomore, da informacije o knjigah najdejo pot do vseh, ki jih zanima muzejska strokovna literatura. Tudi natis vseh nalepk za muzejsko gradivo, ki je vneseno v COBISS, poteka s pomočjo opreme Marinkine knjižnice in v prostorih Društva upokojencev Škofja Loka.¹⁴

¹⁴ Marinkini knjižnici in Društvu upokojencev Škofja Loka se na tem mestu iskreno zahvaljuje-

Tabela 4: Število inventarnih enot Knjižnice Loškega muzeja Škofja Loka v sistemu COBISS

Vrsta gradiva	2016	2017	Skupaj
Monografije	708	595	1.303
Serijske publikacije	667	455	1.122

Vloga muzejske knjižnice je torej dvojna: pridobivanje strokovne literature in varovanje starejšega knjižnega gradiva, ki je del naše pisne kulturne dediščine. Z vključitvijo v sistem COBISS je knjižnica danes dostopna vsem, ki iščejo muzejske vsebine ob različnih priložnostih in skozi vsa življenjska obdobja.

LITERATURA:

- Berčič, Branko: Od povedane do natisnjene domoznanske besede. V: *Loški razgledi* 50, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2003, str. 15–27.
- Eržen - Podlipnik, Elizabeta: *80 let Muzejskega društva Škofja Loka, arhivalija meseca (julij 2017)*. Ljubljana : Zgodovinski arhiv Ljubljana. Pridobljeno 21. 8. 2017 s spletne strani: [http://www.zal-lj.si/category/arhivalija-meseca/arhivalija-meseca-\(julij-2017\)/](http://www.zal-lj.si/category/arhivalija-meseca/arhivalija-meseca-(julij-2017)/) ali <http://www.zal-lj.si/2017/07/01/arhivalija-meseca-julij-2017/>.
- Gorišek, Doroteja: Občni zbor Muzejskega društva – Poročilo o arhivu. V: *Loški razgledi* 7, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1960, str. 241–242.
- Kalan, Mira: Zamenjava publikacij. V: *Loški razgledi* 38, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1991, str. 334–339.
- Kodrič - Dačić, Eva: Pisna kulturna dediščina v luči aktualnih predpisov. V: *Knjižnica : revija za področje bibliotekarstva in informacijske znanosti* 56, 4, Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije 2012, str. 17–45.
- Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Loški muzej Škofja Loka. V: *Uradni list Republike Slovenije*, št. 112, Ljubljana : Uradni list Republike Slovenije, 2003, str. 15386.
- Pavlovce, Andrej: Občni zbor Muzejskega društva v Škofji Loki – Poročilo o delu Loškega muzeja. V: *Loški razgledi* 26, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1979, str. 283–284.
- Planina, France: Dvajset let Loškega muzeja. V: *Loški razgledi* 6, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1959, str. 59–66.
- Podnar, Franc: Doroteja Gorišek, s. Mateja (1910–1997), V: *Loški razgledi* 43, Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1996, str. 235–236.
- Pravilnik o razvidu del oziroma nalog v Loškem muzeju*, Škofja Loka, 1979.
- Šubic, Zorka: Zamenjava. V: *Loški razgledi* 26, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1979, str. 303–305.
- Za našo stvar : 80 let Muzejskega društva Škofja Loka*. Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2017, 159 str.